

Contribuții privind susținerea cursurilor pentru adulți în cadrul Despărțământului Alba Iulia al Astrei între anii 1934 – 1946

Dragoș L. CURELEA

Liceul Tehnologic „Avram Iancu” Sibiu, Movablei, Nr. 8
& Școala Gimnazială „Radu Selean” Sibiu, Șoimului Nr. 13
Drd. Școala Doctorală de Istorie, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
High Technology „Avram Iancu” Sibiu & Gymnasium School „Radu Selean” Sibiu
PhD Candidate
Doctoral School of History, University „1 decembrie 1918” Alba Iulia
e-mail: c_drg@yahoo.com

Contributions to support courses for adults in Alba Iulia Partition of Astra between 1934 – 1946

The courses organized for illiterate peasant and schools were two specific forms of activity of the Association, especially in the period 1902-1946. Through these tools specific activities undertaken by partitions its associations organized, aimed at raising cultural and educational-social Romanians in rural areas as a result of work by the priests of the Orthodox and Greek Catholics, teachers in rural communities concerned and the Association lecturers.

In Alba Iulia county Partitions of Astra after 1888, courses for illiterate and later schools for adults, especially after 1935-1936, were specific forms of cultural and educational whereby local elite was able to come into a concrete way to support the Romanian people, especially during the two terms of the management of Alba Iulia Astra exercised by Professor Eugen Hulea. Through these courses, villagers Romanian, but also those who were active in workers' centers in different factories, deep in reading, writing and arithmetic, using priests, until 1918, then as a result of state involvement in these forms education for people with the help of teachers, and teachers after 1924.

Keywords: associations organized Astra, Alba Iulia, partition, local elite schools, adult, educational politics and custom curriculum, professor Eugen Hulea, Transylvania.

Keywords: Augustinian Order. Order of St. William. Middle Ages. Slovakia. St. Stanislav. Veľký Šariš.

Cursurile pentru adulți, cu precădere pentru cei care locuiau în mediul rural, cât și cursurile pentru meseriașii din orașe, încep a se generaliza și organiza sistematic de către conferențiarul Asociațiunii, după anul 1930. Aceste forme de educație, au fost incluse de Comitetul central al Asociațiunii în programele sale, care vizau ridicarea culturală a satelor din Transilvania, prin implicarea preoților, a secretarilor comunali și a învățătorilor¹. A fost urmărită în acest sens, ideea instruirii și emancipării țăranilor într-un cadru organizat, tocmai pentru a crește eficiența acestor îndeletniciri specifice Asociațiunii în despărțăminte sale,

îndeosebi prin monitorizarea rezultatelor. Evident, toate aceste demersuri, privind înființarea de școli țărănești, au fost în acea perioadă expresia firească a unei necesități. O nevoie care era reală, apăsătoare, stringentă în satele noastre, și nu doar din Transilvania. Însă, activitatea sistematică a Asociațiunii și-a focalizat efortul cu precădere asupra românilor din această provincie. Misiunea acestor școli pentru țărani consta în instruirea generală a acestora, pornind de la o programă a Asociațiunii, care punea accentul pe instruirea adulților (țărani din mediul rural, dar și meseriași din mediul urban, n.n.) și pe dezvoltarea

și cultivarea unor deprinderi de natură practică, necesare în viața cotidiană a locuitorilor din Transilvania, fie ei locuitori în mediul rural, fie în mediul urban². Se urmărea, de asemenea de către Asociațiune, prin cultivarea maselor românești, creșterea calității vieții acestora, prin sfaturi, povește, exemple și formarea unor atitudini sănătoase vis-à-vis de viață, de consumul de alcool, de educație, de consumul de alimente, ori de relațiile sexuale³.

Primul care a înțeles necesitatea reală a acestor școli pentru țărani, a fost medicul Vasile Ilea, președintele Despărțământului din Sighet al Astei. De altfel, evidențiem faptul că medicul Ilea a fost printre pionierii organizării școlilor țărănești la Sighet și în împrejurimi. Aceste prime cursuri au fost axate pe stupărit și apicultură, fiind urmate de 18 elevi din 7 comune maramureșene, în perioada 17 – 30 iunie 1931, însă în acele momente încă nu se folosea denumirea specifică de „școală țărănească”⁴. Același medic Vasile Ilea a organizat la Sighet, în perioada 1932 – 1933, primul curs experimental, recunoscut ca atare și susținut de Asociațiune, prin elaborarea unei programe și a unor tematici de curs. Cursurile acestei școli au fost urmate de 28 țărani din comunele din jurul Sighetului Marmarășii. Printre noțiunile predate acestora, evidențiem cursuri despre agricultură, cele care priveau creșterea și îngrijirea animalelor domestice mari și mici existente în gospodăria țărănească, cele care formau deprinderi de apicultură. Alte cursuri au vizat igiena, atât cea personală, cât și a locuințelor sau a mediilor de lucru, întreținerea livezilor, constituția țării și diferitele legi uzuale, asociațiunile agrare și situația împrumuturilor. Cooperăția, propaganda culturală, cântecele și educația fizică, aptitudinile și deprinderile religioase, cunoștințele generale despre lume și știință, deprinderi militare, făceau parte din structura unei programe care era folosită de Asociațiune în școlile pe care le va organiza pentru țărani⁵.

De semnalat faptul că, la sfârșitul perioadei de curs, în urma examenului final, țărani cursanți erau premiați în cadrul unei festivități de încheiere și absolvire a cursurilor. În iulie 1932, conștient de eficiența acestor forme de școlarizare, ce-i drept, pe termen scurt, Vasile Ilea a înaintat conducerii Asociațiunii, un proiect, în care solicita sistematizarea și permanentizarea acestor forme de școlarizare, motivând în argumentația sa, faptul că erau, atât practice, cât și teoretic-generale, îmbinând noțiuni pe care Asociațiunea le considera utile pentru țărani din despărțământul pe care îl conducea⁶. Aceste școli, văzute după această dată ca forme specifice de manifestare ale Asociațiunii, urmărind în mod specific emanciparea masei de țărani, urmau să aibă o programă specifică, a se

vedea anexele și un regulament propriu în baza căruia să funcționeze.

Cheltuielile care se făceau, priveau în mod direct despărțământul respectiv. Examenul de final care să certifice rezultatele cursanților, urma să aibă loc într-o școală de stat, normală sau gimnazială, din localitate. În mod oficial, prima școală țărănească organizată de Asociațiune, a fost considerată aceea din Sighet, cursurile acesteia au avut loc în perioada 23 februarie - 23 martie 1933, fiind urmate de un număr de 25 țărani din localitățile aparținând de acest despărțământ. Constatând rezultatele acestei forme de învățământ, Iuliu Moldovan a propus Comitetului central de la Sibiu și a obținut „aprobarea înființării unei întregi serii de școli țărănești, în diferitele centre ale despărțământelor”⁷. Școlile pentru țărani erau plasate sub conducerea directă a Asociațiunii, reprezentată de Iuliu Moldovan. În despărțământele locale ale Astei, de buna funcționare și organizare a școlilor pentru țărani răspundea președintele aceluși despărțământ central județean și secretarul acestuia. În cazul nostru concret, urmărit prin cercetarea de față, de buna desfășurare a școlilor pentru țărani la nivelul Despărțământului central județean Alba a răspuns profesorul Eugen Hulea⁸. Deși s-a declarat ca fiind de acord cu înființarea școlilor pentru țărani, președintele Asociațiunii, Iuliu Moldovan, a făcut aprecieri din care rezulta, că Asociațiunea avea și alte meniri, nu doar „stărpirea analfabetismului sau educația economică”. Erau de actualitate, opina Iuliu Moldovan, „atât trezirea, cât și menținerea vie a conștiinței naționale”. De asemenea, președintele Astei s-a pronunțat asupra faptului că Asociațiunea ar trebui să se ocupe și de prosperitatea fizică, morală și intelectuală a românilor din Transilvania și chiar din România⁹. Cursurile urmau a avea loc în centrul despărțământului județean respectiv, pe o perioadă de 4-6 săptămâni, atât pentru femei, cât și pentru bărbați. În situații speciale, cursurile pentru bărbați puteau continua încă o perioadă de 10 zile, vizându-se deprinderile militare. Aceste forme de școlarizare urmau să fie frecventate de grupe de tineri, între 20 și 40 persoane, care doreau să învețe și se demonstau că aveau dragoste pentru învățătură și școală¹⁰. Facem remarcă potrivit căreia aceste cursuri organizate de Asociațiune, prin despărțământele sale locale se bucurau de sprijinul autorităților publice locale și de susținerea financiară a Comitetului central al Asociațiunii. Din urmărirea statisticii anuale, raportate de către despărțământele, forului central din Sibiu, aflăm aspectul relevant, din perspectiva studiului întreprins de noi, că prima școală pentru țărani,

organizată în Despărțământul central județean Alba al Aстреi a fost în anul școlar 1934-1935 în Alba Iulia, în perioada mandatului de conducere a acestui despărțământ al Aстреi, exercitat de președintele Romul Boca¹¹.

Aflăm în acest context, faptul că în ziua de 18 noiembrie 1933, în urma convocării de către Iuliu Moldovan, a ședinței anuale cu președinții despărțământelor centrale județene din Transilvania, că înființarea școlilor pentru țărani se afla pe agenda curentă a conducerii comitetelor Aстреi din toate aceste județe. La 13 ianuarie 1934, Iuliu Moldovan informa Comitetul central de faptul că Despărțământele Alba, Brașov și Sighișoara s-au angajat să înființeze și să susțină activitatea școlilor pentru țărani, fără a solicita resurse financiare de la Asociațiune¹². Interesul pentru aceste forme de școalizare era extreme de ridicat în acea perioadă. De exemplu, în cadrul adunării generale a Asociațiunii de la Târgu Mureș din zilele de 8-9 septembrie 1934, aflăm de propunerea făcută de Vasile Ilea privind înființarea școlilor țărănești și pentru femei¹³.

Mari merite, care trebuie puse în lumină, privind, printre altele, înființarea de școli țărănești în județul Alba, a avut Ion Breazu. După angajarea sa ca secretar conferențiar și propagandist cultural al Aстреi, prin decizia internă cu nr. 230 din 3 octombrie 1936, s-a implicat în mod activ în inițierea și organizarea de școli pentru țărani¹⁴. În anul 1936, odată cu venirea în fruntea Despărțământului central județean Alba al Aстреi, a profesorului Eugen Hulea, ales în adunarea generală a membrilor, din ziua de 1 martie 1936, în prezența delegatului Asociațiunii, Gheorghe Preda, s-a trecut la aplicarea punctuală și sistematică a prevederilor programatice ale Asociațiunii în județul Alba. Unul dintre punctele pe ordinea de zi fiind chiar necesitatea înființării de școli pentru țărani adulți, bărbați, cât și femei, în tot spațiul județului Alba. Astfel, președintele despărțământului Eugen Hulea, în cele două mandate ale sale în fruntea comitetului despărțământului albaian, a urmărit: înființarea constantă de cercuri culturale și organizarea de școli țărănești, ca direcții prioritare ale mandatului său de conducere¹⁵. Astfel, una dintre primele școli oficiale pentru țărani organizată de conducerea comitetului Despărțământului central județean Alba în orașul Alba Iulia, în perioada primului mandat al lui Eugen Hulea (1936-1941), a fost o școală pentru adulți, care și-a desfășurat cursurile în perioada 1-28 februarie 1937, având drept elevi un număr de 20 de țărani frunțași din comunele apropiate Alba Iuliei (din Berghin, Ciugud, Drâmbar și Șeușa, n. n.). În această perioadă, cât s-au desfășurat cursurile, sub supravegherea profe-

sorului Hulea și a profesorului secundar Ioan Maier, au fost susținute 89 lecții, în conformitate cu programa Aстреi¹⁶. Astfel, tinerii țărani participanți la aceste cursuri au fost familiarizați cu informații privind: agricultura, apicultura, creșterea animalelor, igiena personală și a locuințelor, întreținerea și cultivarea livezilor, noțiuni de legislație, informații generale despre lume, despre societate, noțiuni generale despre sexualitate. Printre cei care au susținut aceste lecții, amintim, profesori, medici, ingineri, institutori și chiar ofițeri din garnizoana Alba Iulia¹⁷, remarcând aici sumar, pe medicul militar Nicolae Nicolicea și pe profesorul de liceu Virgil Cucuiu.

Relevante ni se par, din perspectiva studiului nostru, cele patru lecții prezentate de Ioan Ordean, căpitan în Alba Iulia, despre apărarea civilă, despre gazele de luptă paralizante și felul în care oamenii, în condițiile în care erau pregătiți, se puteau apăra de efectele letale pentru viața proprie ale acestei arme. Seara, elevilor li s-a făcut educație religioasă, urmată apoi de conversații libere între participanții la curs, sub moderarea unui delegat al Aстреi județene, de regulă, fiind vorba de profesorii Virgil Cucuiu sau Eugen Hulea, privind evenimentele care aveau loc în țară și în lume. Situația internațională evoluând la acea dată într-o direcție care pe viitor ne va afecta, de altfel, aceasta era și ideea esențială care se desprindea din toate aceste dialoguri, care urmau după cursuri. De asemenea, este de semnalat faptul că ziua de curs se încheia, printr-o oră de audiții radiofonice și în final, vizionarea unui film cu impact educativ ori a unui documentar. În următoarele două săptămâni ale cursului, țărani cursanți vizitau monumentele din Alba Iulia, fiind informați despre trecutul local și despre istoria națională, respectiv, ca urmare a vizitării diferitelor obiective industriale, primeau informații despre natura muncii industriale și a procesului tehnologic, astfel încât produsele finite să se poată realiza într-un interval scurt de timp și într-o serie suficient de mare. În ceea ce ne interesează, este de remarcat modalitatea în care se desfășurau lecțiile într-o asemenea școală. Astfel, situația acestor cursuri la începutul anului 1937 se prezenta în felul următor: orele de curs se desfășurau după programa analitică a Aстреi, a se vedea anexele, având un orar, care presupunea lecții, atât dimineața, în intervalul orar 8-12, cât și după amiaza, între orele, 14,30 și 17. În aceste intervale orare, cursanții participau la lecții, prin care li se transmiteau informații și noțiuni elementare, despre literatură și matematici, despre fizică și chimie. O zi din viața acestor cursanți țărani în Alba Iulia se prezenta în felul următor: dimineața se făcea lectură pe text și se

discuta despre literatură. Problemele științifice se discutau între orele 10-12.

La amiază, tinerii erau invitați să mănânce. Urmasii apoi, câteva ore libere, în care aceștia se odihneau sau se plimbau prin oraș. După amiază, începând de la ora 14,30 și până la ora 17, se desfășurau iarăși cursuri, fiind tratate problemele religioase. Acestea erau urmate apoi de conversații despre evenimentele mai importante din țară și din lume. Pe finalul zilei de curs, se desfășurau orele de muzică, de cântec și audițiile radiofonice. În anumite zile se vizionau și filme documentare sau propagandistice de scurt metraj. Activitățile extrașcolare în școlile pentru țărani constau în prezentarea unor filme instructive, pentru cursanții adulți, și participarea la vizitarea monumentele istorice din Alba Iulia. În finalul perioadei de cursuri, elevii participau o zi la ferma de exercițiu a despărțământului județean Alba, care se afla în comuna Galtiu. Activitatea avea un caracter practic și făcea o vie impresie, celor care urmau cursurile școlii. În finalul cursurilor, participanții, erau spovediți și împărțâșiți. Închiderea cursului acestei școli pentru țărani a avut loc la sfârșitul lunii februarie, într-un cadru festiv, prin acordarea certificatelor care atestau finalizarea studiilor și numărul de ore la care adulții au participat¹⁸.

Cu privire la susținerea financiară a acestor cursuri și a sumelor care trebuiau plătite celor care le susțineau, trebuie afirmat că de banii proveneau de la Comitetul central al Asociațiunii din Sibiu, de la Prefectura Județului Alba, de la comitetul de conducere al Despărțământului central județean Alba. Bani pentru buna desfășurare a acestor cursuri pentru adulți mai proveneau din donația făcută de domnul Gavril Crișan, președintele Băncii Discom, Filiala din Alba Iulia. În ceea ce privește asigurarea hranei zilnice, pentru cei 20 cursanți, timp de o lună, în perioada 1-28 februarie 1937, trebuie să afirmăm faptul că, Primăria orașului Alba Iulia asigura în mod gratuit pe întreaga durată a cursurilor, atât pentru elevi, cât și pentru profesori, hrana completă, în primele trei zile de curs. Pentru ca mai apoi, autoritățile administrației publice locale să ofere 20 de kilograme de pâine pe zi, pe întreaga durată a cursurilor acestei școli, timp de o lună. Din punct de vedere al asigurării cazării și oferirii unui confort locativ minimal pentru cei 20 cursanți, Regimentul 91 Infanterie din Garnizoana Alba Iulia oferea numărul necesar de paturi, păaturi și saltele, respectiv, asigura locația necesară organizării unui mic internat, la cererea adresată Comendurii Garnizoanei Alba, de către conducerea centrală a despărțământului albaiulian.

Profesorul Eugen Hulea raporta cu satisfacție foru-

rilor superioare din Sibiu, buna desfășurare a activităților și eficiența acestor cursuri, în conformitate cu toate regulamentele Asociațiunii, aflate în vigoare și respectate ca atare de conducerea Despărțământului central județean Alba al Astrei. „Avem satisfacția de a constata, că totul a decurs în perfectă ordine și s-a lucrat întocmai tuturor prevederilor”¹⁹. Redacția „Transilvaniei”, aprecia școala țărănească organizată la Alba Iulia, organizată de conducerea comitetului Despărțământului central județean Alba al Astrei, în perioada 1 – 28 februarie 1937, ca fiind una dintre cele mai bune școli țărănești care s-a desfășurat în perioada 1936 – 1937 sub îndrumarea Asociațiunii²⁰. În iarna anului 1938, conducerea despărțământului albaiulian a organizat în Alba Iulia, cursurile altei școli pentru țărani. Aceasta s-a desfășurat în perioada 10 - 20 februarie. Cursuri au fost urmate de un număr de 21 de tineri țărani din 10 comune aflate în despărțământ²¹. Pentru buna derulare a acestor cursuri pe care le-a organizat, despărțământul albaiulian a fost ajutat de direcțiunea Camerei de Agricultură, care a susținut financiar desfășurarea zilelor de curs, plata cadrelor care au predat cursurile, asigurarea hranei și a cazării pe întreaga perioadă, pentru participanți. În final, aprecia profesorul Eugen Hulea, în raportul său înaintat la Sibiu, Camera de Agricultură din Alba Iulia, a premiat absolvenții într-o festivitate de încheiere cu suma de 3000 lei, sarcina despărțământului constând în realizarea și oferirea celor 21 de tineri țărani, a diplomei tip de absolvire. Activitatea școlii țărănești organizată de Ioan Fodorean și Ioan Popa în cadrul Despărțământului de plasă Zlatna era prezentată ca exemplu de urmat de redacția Transilvaniei. Cursurile acestei forme de școlarizare pentru țărani s-au desfășurat în perioada 1 ianuarie și 19 februarie 1937, pentru că în anul 1938 Ioan Popa să se preocupe cu organizarea unei a doua serii a școlii pentru țărani. Astfel, în perioada 13 februarie – 27 martie 1938, aveau loc la Zlatna, cursurile unei alte școli pentru țărani. Aceasta a fost frecventată, în medie, de un număr de 35 până la 50 de tineri, cărora li s-au predat 77 de lecții după programa tip a Asociațiunii²².

Pentru anul 1939, putem constata conform situației schematizate în tabelul de mai jos, faptul că organizarea și desfășurarea școlilor pentru țărani s-a extins și în comunele aflate în arondarea despărțământului. Astfel, se poate face remarcă, că la începutul anului 1939, asemenea forme de școlarizare s-au desfășurat în Alba Iulia, în cinci comune aflate în imediata apropiere a orașului și în despărțământul care se afla în plasa Zlatna. Alte școli pentru țărani s-au desfășurat în cursul anului 1939 în următoarele comune, prezentate în tabelul de mai jos:

Nr. Crt.	Despărțământul central județean Alba	Orașul Comuna	Perioada cursurilor	Numărul elevilor	Observații
1.	Alba Iulia	Alba Iulia	10 februarie – 26 februarie 1939	20	Bărbați
2.	Oarda de jos	Oarda de Jos	20 februarie – 13 martie 1939	68	-//-
3.	Ciugud	Ciugud	20 februarie – 13 martie 1939	72	-//-
4.	Galtiu	Galtiu	21 februarie – 10 martie 1939	71	-//-
5.	Galda de Jos	Galda de Jos	23 februarie – 14 martie 1939	82	-//-
6.	Mihalț	Mihalț	21 februarie – 10 martie 1939	120	-//-
7.	Despărțământul de plasă Zlatna	Zlatna	1 ianuarie – 19 februarie 1939	99	-//-

Tabel nr. 1. Școlile țărănești din județul Alba în perioada 1938-1939

De remarcat, pornind de la izvoarele de arhivă și de la bibliografia de specialitate, organizarea unei școli țărănești pentru fete, în perioada 15 ianuarie – 12 februarie 1939²³. Aceasta a avut loc în sediul despărțământului aflat în plasa Vințu de Jos, sub îndrumarea prim-pretorului Ioan Herla. Școala s-a desfășurat pornind de la programa Asociațiunii, cu ore de curs dimineața, între orele 8-12, urma apoi masa de prânz și o perioadă de odihnă, pentru ca, mai apoi, de la ora 14,30 și până la 17, să se desfășoare iarăși orele de curs. În cadrul festivității de încheiere, în ziua de 12 februarie 1939, nu înainte de promovarea unui examen, cursantele au primit diploma care certifica absolvirea cursului. Respectivele diplome, aveau trecute pe verso, numele cursurilor și numărul de ore, alocat acestora²⁴. După anul 1940, ca urmare a consecințelor pentru România ale Dictatului de la Viena, activitatea școlilor pentru țărani, organizate de Asociațiune, a încetat în acea parte de țară cedată către Ungaria. Mulți dintre conferențiarii Asociațiunii din partea de Nord-Est a Transilvaniei încetându-și activitatea în cadrul școlilor pentru țărani. În trecut, menționăm faptul că, la începutul anului 1943, în Regionala Astra bănățeană existau active 48 școli pentru țărani; Despărțământul central județean Sibiu, avea un număr de 20 asemenea școli; Despărțământul central județean Alba, prezidat de profesorul Eugen Hulea, 6 școli pentru țărani, Despărțământul central județean Brașov, avea 5 școli pentru țărani dintr-o cifră totală de 120 asemenea forme de școlarizare în 1943²⁵. Majoritatea acestor școli pentru țărani, avea drept cursante, femeile, deoarece majoritatea bărbașilor maturi erau concentrați în unități militare din țară sau pe Frontul de Est.

Privitor la organizarea de școli țărănești, îndeobște

pentru femei, în condițiile în care majoritatea bărbașilor maturi se aflau pe front, după 1941, trebuie precizat faptul că în cadrul Despărțământului central județean Alba, cât și în despărțămintele de plasă Abrud, Ocna Mureș și Vințu de Jos, în toamna anului 1943 și în cursul primăverii anului 1944 au fost organizate 20 de asemenea școli, după cum urmează: în comuna Bărbant, cursurile au fost urmate de 18 eleve în perioada 1 decembrie 1943 – 12 martie 1944, desfășurate cu ajutorul primăriei din comună, al bisericii și cercului cultural, după programa Asociațiunii²⁶. În cursul anului 1942, aflăm că în despărțământul albaulian au fost organizate cursuri pentru țărani în următoarele plase administrative din județ²⁷, astfel: în Teiuș, cursurile au fost organizate pe o perioadă de 6 săptămâni. La aceste cursuri au participat și absolvit 20 eleve. În Despărțământul aflat în plasa administrativă Ocna Mureș, cursurile au fost organizate împreună cu Serviciul sanitar, în perioada 16 februarie – 28 martie 1942, au participat, în medie, între 12 și 38 de eleve. În același an, s-au desfășurat în satele Galați și Petrinjeni, în perioada lunilor februarie – martie, cursuri de gospodărie pentru tinerele femei. Organizarea acestor cursuri a revenit Despărțământului aflat în plasa administrativă Zlatna. În satul Galați, au participat, într-o perioadă de patru săptămâni, 15 eleve iar în satul Petrinjeni, un număr de 12 eleve²⁸. În Despărțământul central județean Alba Iulia al Astrei, au fost organizate sub îndrumarea profesorului Eugen Hulea școli pentru țărani, în anul 1943²⁹, astfel: la Alba Iulia a fost organizat curs școlar pentru femei, urmat de 15 eleve care locuiau în internatul pus la dispoziție de despărțământ pentru aceste cursuri. Aspectul este extrem de important, re-

zultă că în anul 1943 despărțământul a achiziționat un imobil, pe care l-a transformat în internat școlar. Anterior anului 1943, cursurile pentru țărani, care se organizau în Alba Iulia aveau drept locație pentru cazarea cursanților o parte a unei clădiri militare. Cursurile au fost organizate în perioada 18 ianuarie – 21 februarie, fiind urmate de 15 eleve, provenite din comunele limitrofe orașului. În despărțământul situat în plasa administrativă Ocna Mureș a fost organizat cursul pentru țărani, în perioada 1 noiembrie – 6 decembrie 1943. 16 eleve provenite din comunele din jur au urmat și au absolvit în această perioadă cursul. Cazarea lor era asigurată într-un imobil deținut de Despărțământul central județean Alba în Ocna Mureș³⁰.

În despărțământul situat în plasa administrativă Vințu de Jos, cursurile școlii au fost organizate în perioada 16 noiembrie – 16 decembrie 1943. 7 eleve din Vințu de Jos au urmat aceste cursuri. De asemenea, trebuie semnalat faptul că, despărțământul asigura cazarea cursanților într-un internat al său. Cursurile organizate în despărțământul aflat în plasa administrativă Teiuș, au fost urmate de 22 tinere din Teiuș, în perioada 6 noiembrie – 20 decembrie 1943. De asemenea, este de semnalat că tinerele erau cazate într-un internat aparținând acestui despărțământ. În despărțământul aflat în plasa administrativă din Zlatna, cursurile pentru țărani au fost organizate în perioada 15 februarie-15 martie 1943. Cursurile au fost urmate de 17 eleve. Pentru perioada cursului, acestea au fost cazate în internatul despărțământului din Zlatna, ridicat prin grija preotului Ioan Fodorean și cu sprijinul cohortei locale din Zlatna a Societății „Șoimilor Carpaților”, conduse de Ioan Popa, vicepreședintele despărțământului din Zlatna. În plasa administrativă Abrud, școala pentru țărani a fost urmată în cursul lunii aprilie 1943, de 32 eleve, care în perioada școlarizării au stat în mod gratuit în internatul deținut de acest despărțământ. Pentru perioada 1943 – 1944, s-au desfășurat cursuri pentru țărani, urmate în: comuna Cricău, unde au participat la cursurile școlii pentru țărani, 18 eleve, în perioada cuprinsă între 3 decembrie 1943 – 19 martie 1944. Îndrumătorul acestei școli, a fost învățătorul Nicolae Munteanu, iar lecțiile au fost susținute, cu ajutorul primăriei și al unei sume de bani, provenită de la bugetul central al Despărțământului județean Alba, cu avizul profesorului Eugen Hulea³¹. În comuna Bărbant, cursurile școlii pentru țărani au fost urmate de 18 eleve în perioada 1 decembrie 1943 – 17 martie 1944. Conducătorul acestei școli organizate de despărțământul central județean Alba, în comună, a fost parohul ortodox, Barbu Comes.

În comuna Drâmbâr, numărul elevelor participante la aceste cursuri a fost de 18. Desfășurarea cursurilor școlii s-a încadrat în perioada, 30 noiembrie 1943 și 28 februarie 1944, conducătorul școlii a fost preotul ortodox Simion Bran, acesta fiind sprijinit de primăria locală în efortul său și de comitetul despărțământului central județean Alba al Astrei, cu avizul profesorului Eugen Hulea. În satul Ighiel, la cursurile școlii pentru țărani au participat 16 eleve, în perioada 16 ianuarie-20 februarie 1944, conducătorul acestei școli a fost preotul ortodox Alexandru Velca, susținut financiar, pentru buna organizare a cursurilor, de la bugetul despărțământului central județean Alba, cu avizul președintelui său. În cercul cultural al comunei Micești, cursurile au fost urmate de 15 eleve, în perioada 13 februarie – 26 martie 1944, conducătorul acestei școli, fiind, preotul ortodox Nicolae Totoian, care s-a bucurat de sprijinul primăriei locale și de ajutorul financiar oferit de conducerea comitetului Despărțământului central județean Alba, sub avizul acordat de același profesor și om de certă valoare, Eugen Hulea. În comuna Oiejde, cursurile au fost frecventate de 13 eleve, în perioada 8 ianuarie – 20 februarie 1944, conducătorul școlii a fost preotul greco-catolic, Ioan Coman, susținut în eforturile sale de primăria locală și de sume de bani proveniți de la bugetul despărțământului central județean Alba al Astrei.

În comuna Straja, la cursurile școlii țărănești organizate în perioada 9 ianuarie-17 februarie 1944, au participat 16 eleve. Conducătorul acestei școli, fiind preotul ortodox Vasile Pușcă. De asemenea trebuie subliniat ajutorul de care acesta s-a bucurat din partea primăriei locale și a resurselor provenite de la centru județean, cu avizul profesorului Eugen Hulea. În comuna Șard, la cursuri acestei forme de școlarizare pentru țărani, au participat, în perioada, 29 noiembrie 1943 – 20 februarie 1944, un număr de 18 eleve. Cel care conducea deopotrivă cercul cultural comunal, cât și cursurile acestei școli pentru țărani, a fost preotul unit, Vasile Ghentan. De apreciat că finalizarea cursurilor se făcea printr-un examen în conformitate cu o programă a Asociațiunii, care viza formarea unor deprinderi de scris, de citit și socotit, dar și anumite noțiuni teoretice minimale despre științele exacte și cel sociale și umane³². La încheierea acestor cursuri se organizau serbări și expoziții cu lucrările mai însemnate realizate de cursanți, în perioada în care au urmat aceste școli³³. În comunele Drâmbâr și Șard, respectiv, în satul Ighiel, finalizarea cursurilor a fost urmată de amenajarea unor expoziții pentru copii. De semnalat faptul că multe dintre aceste cursuri,

mai ales în spațiul învecinat orașului Alba Iulia, au fost susținute benevol de cadre didactice, preoți, medici și ingineri. În cadrul Despărțământului de plasă Abrud, școala țărănească dispunea de internat. Aici urmau cursurile școlii pentru țărani la începutul anului 1944, 19 eleve, provenite din comunele limitrofe. Finalizarea acestei forme de învățământ se făcea printr-un examen, iar absolventele școlii primeau o diplomă care atesta absolvirea acestei forme de învățământ.

Diplomele care certificau absolvirea cursurilor pentru țărani erau imprimare în cadrul Despărțământului de plasă Abrud, prin amabilitatea inginerului Ioan Rafiroiu, cu resurse de la bugetul despărțământului local, dar și cu sume de bani asigurate de către Despărțământul central județean Alba al Astrei. În cadrul unui alt despărțământ de plasă, în Ocna Mureș, școala țărănească dispunea de internat, fiind condusă de Nicolae Milea. În perioada 12 ianuarie – 16 februarie 1944, cursurile acestei școli au fost urmate de 14 eleve. Intelectualii din Ocna Mureș și Alba Iulia au fost printre cei care au susținut în mod benevol aceste cursuri. La sfârșitul perioadei, elevele absolvente au aranjat o expoziție pentru copii din zonă. În Despărțământul de plasă Sebeș-Alba, s-au desfășurat două cursuri pentru țărani, unul în comuna Petrești, organizat în perioada 16 ianuarie – 27 februarie 1944, urmat și absolvit de 24 tinere și un alt curs, desfășurat în Sebeș-Alba, tot în aceeași perioadă, care a fost urmat tot de 24 de tinere din satele limitrofe. Aceste cursuri erau încheiate prin festivități, la care luau parte, atât profesorii, cât și absolvenții.

În Despărțământul de plasă din Vințu de Jos, cursurile pentru țărani s-au desfășurat atât în comuna cu același nume, dar și în Blandiana și Cioara, astfel, cursurile școlii din Vințu de Jos, au fost organizate în perioada, 16 decembrie 1944 – 30 ianuarie 1945. Au fost urmate de 12 tinere. În comuna Blandiana, cursurile s-au desfășurat în două serii, astfel: prima serie, în perioada 17 ianuarie – 20 februarie 1945, au participat 12 eleve. În a doua serie, desfășurată în perioada 15 martie – 17 aprilie 1945, la care au participat 10 eleve³⁴. Monitorizarea cursurilor a fost făcută de profesorul Vasile Oană, iar ca delegat județean, în trei rânduri a participat profesorul Virgil Cucuiu. În satul Cioara, cursurile s-au desfășurat în perioada 17 ianuarie – 6 februarie 1945, fiind urmate într-un orar zilnic, de trei ore de 16 eleve. La începutul anului 1945, cursurile pentru țărani, s-au desfășurat în Vințu de Jos, în două serii, astfel: prima serie, în perioada 24 ianuarie – 5 martie 1945, urmată de 16 eleve, iar cea de-a doua serie a fost organizată, în perioada 5 martie – 2 aprilie 1945, la care au participat 12 eleve. Aceste cursuri au fost organizate

de preotul Simion Cornea, președintele Despărțământului din plasa Vințu de Jos. Monitorizarea acestor cursuri a fost făcută în Vințu de Jos de către profesorul Eugen Hulea, președintele Despărțământului central județean Alba al Astrei.

În cadrul Despărțământului de plasă Teiuș, condus președintele Vasile Bârluțiu, care îndeplinea și funcția de prim-pretor al acestei plase, au avut loc cursurile unei școli țărănești, în perioada 28 februarie – 9 aprilie 1944. Cursurile școlii țărănești au fost urmate în Teiuș de 16 eleve, care beneficiau de cazare în interantul despărțământului Teiuș. În afara cursurilor organizate în Teiuș, prim-pretorul Vasile Bârluțiu s-a implicat în organizarea de cursuri pe o perioadă de câte 7 zile, de regulă, stabilite împreună cu participanții la curs, între 8 ianuarie și 24 februarie 1945, în comunele aparținătoare: Beldiu, Benic, Căpuș, Cetea, Gârbova de Jos, Geoagiu de Sus, Obreja, Oieșdea, Peșelca, Stremț.

Cursurile organizate în aceste comunități locale au avut în medie, între 35 și 140 ascultători, de regulă femei, bătrâni și tineri³⁵. Forma aceasta de școlarizare avea loc în mai multe serii și se bucura de sprijinul autorităților locale și al bisericii. După anul 1945, interesul pentru aceste forme specifice de activitate ale Asociațiunii, prin despărțăminte teritoriale, a scăzut considerabil. Evident, situația fiind justificată ca urmare a intensei propagande a mișcării comuniste, care viza formarea *omului nou*, după modelul sovietic și totalmente străin de psihologia poporului român.

Note:

1. Octavian, C. Tăslăuanu, *Organizarea satelor noastre*, în *Transilvania*, XLII, nr. 2, 1911, p. 117-121; Sebastian Voicu, *Problema culturalizării maselor în Transilvania*, 59, nr. 1, 1928, p. 1-6; Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman*, p. 278.
2. Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman*, p. 278.
3. Sebastian Voicu, *Problema culturalizării maselor în Transilvania*, 59, nr. 1, 1928, p. 6.
4. Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 279; Gheorghe

- Preda, *Activitatea Astei în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Sibiu, Editura Astei, 1944, p. 198.
5. Gheorghe Preda, *Activitatea Astei în 25 de ani de la Unire*, Sibiu, Astra, 1944, p. 198.
6. Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 278.
7. Gheorghe Preda, *Activitatea Astei în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Sibiu, Astra, 1944, p. 198.
8. *Transilvania*, 69, nr. 2, 1938, p. 122.
9. S.J.S.A.N., Fond „Astra”, doc. 3937/1932; Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*, p. 279.
10. *Ibidem*, p. 279.
11. Gheorghe Preda, *Activitatea Astei în 25 de ani de la Unire*, p. 199.
12. S.J.S.A.N., Fond „Astra”, doc. 178/1934; Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman*, p. 279.
13. S.J.S.A.N., Fond „Astra”, doc. 3682/1936; Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman*, p. 289; Idem, *Asociațiunea în lumina documentelor (1861 - 1950). Noi contribuții*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005, p. 161-162.
14. Ion Breazu, *De zina „Astei” în Transilvania*, 68, nr. 3, 1937, p. 149-158; Idem, *Străbătând despărțimintele*, în *Transilvania*, 70, nr. 1, 1939, p. 50-55
15. Valer Moga, *Despărțământul Alba Iulia al Astei (1918-1948)*, în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 466-467.
16. *Transilvania*, 69, nr. 2, 1938, p. 122.
17. *Transilvania*, 68, nr. 4, 1937, p. 279.
18. *Transilvania*, 68, nr. 4, iulie-august, 1937, p. 279.
19. *Ibidem*, p. 303.
20. *Ibidem*, 69, nr. 2, 1938, p. 122.
21. *Transilvania*, 69, nr. 2, 1938, p. 122.
22. *Ibidem*, p. 124; Ion Breazu, *Străbătând despărțimintele*, în *Transilvania*, 70, nr. 1, 1939, p. 50 - 55.
23. *Transilvania*, 70, nr. 5-6, 1939, p. 351.
24. S.J.S.A.N., Fond „Astra”, dosar 236/1933; dosar 958/1936; Pamfil Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 281.
25. Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra)*, p. 282.
26. S.J.S.A.N., Fond „Astra”, doc. 2046/1946; Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman*, p. 282.
27. *Transilvania*, 73, supliment la anul 73, număr administrativ, 1942, p. 22-23.
28. *Transilvania*, 73, supliment la anul 73, număr administrativ, 1942, p. 23.

29. *Ibidem*, 74, supliment la anul 74, număr administrativ, 1943, p. 29.
30. *Transilvania* 74, supliment la anul 74, număr administrativ, 1943, p. 29.p. 29.
31. *Transilvania*, 75, supliment la anul 75, număr administrativ, 1944, p. 29.
32. Gheorghe Preda, *Activitatea „Astra” în 25 de ani de la Unire (1918 - 1943)*, Sibiu, Editura Astei, 1944, p. 198
33. Matei Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861- 1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 282.
34. *Transilvania*, 75, supliment la anul 75, nr. administrativ, 1944, p. 30.
35. *Ibidem*, p. 31.

Bibliography

România, Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale ale Statului (în continuare: D.J.S.A.N.), Fond „Astra” Acte, dos. 2 / 1909, dos. 236/1933; dos. 958/1936; doc. 2046/1946 (*Romania, Sibiu County Department of National Archives of the State, Fond „Astra” Documents*).

Matei, Pamfil, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman (Astra) și rolul ei în cultura națională (1861- 1950)*, (*Transylvanian Association for Romanian literature and culture of the Roman (Astra) and its role in the national culture (1861- 1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, 354 p. + il.

Idem, *Asociațiunea în lumina documentelor (1861 - 1950). Noi contribuții*, (*Associations organized in the light of documents (1861-1950). New contributions*), Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005, 360 p.

Moga, Valer, *Astra și Societatea (1918-1930)*, (*Astra and Society 1918-1930*), Cluj-Napoca, Cluj University Press, 2003, p. 583.

Idem, *Despărțământul Alba Iulia al Astei (1918 - 1948)*, (*Alba Iulia Partition of Astra between 1918 - 1948*). În *Apulum*, XXXI, 1994, p. 440 - 491.

Nicola, Roxana, Gabriela *Despărțimintele Astei în comitatele Hunedoara și Zarand (1873 - 1918)*, (*Partitions of Astra in Hunedoara and Zarand counties between 1873 - 1918*) Sibiu, TehnoMedia, 2009, 60 p.

Josan, Nicolae *Înființarea și activitatea Despărțământului Alba Iulia al Astei până la 1900*, (*The beginning establishment and work of the Alba Iulia Partition of Astra to 1900*). În *Apulum*, XVII-XXX, 1993, p. 377 - 415.

National Museum of Union in Alba Iulia, Fond „Do-

uments”, inventory no. 4192/4: 7; inventory. no. 4195/8 – 13; inventory no. 4195/16; inventory no. 4196/7, 14, 15, 16.

Transylvania, L, no. 1 – 2, 1919, p. 69; *Ibidem*, LI, no. 5 – 9, 1920, p. 629; *Ibidem*, 70, no. 4, 1939, p. 288-290; *Ibidem*, 56, no. 9-10, 1925, p. 457; *Ibidem*, 69, no. 2, 1938, p. 122; *Ibidem*, 68, no. 4, 1937, p. 279, 303; *Ibidem*, 69, no. 2, 1938, p. 122-124; *Ibidem*, 70, no. 5-6, 1939, p. 351; *Transylvania*, 73, Supplement to 73 year, the administrative number, 1942, p. 22-23; *Ibidem*, 74, supplement to year 74, administrative number, 1943, p. 29; *Ibidem*, 75, 75 year supplement, administrative number, 1944, p. 29-31.

Breazu, Ion, *De ziua „Astrei”*, (*The day of Astra*). În *Transylvania* 68, no. 3, 1937, p. 149-158.

Idem, *Străbătând despărțimintele*, (*Acrossing the Partitions of Astra*). În *Transylvania*, 70, no. 1, 1939, p. 50-55.

Preda, Gheorghe, *Activitatea „Astrei” în 25 de ani de la Unire (1918 – 1943)* (*Activity and history of Astra. In 25 years after unification between 1918-1943*), Sibiu, Astra Publishing, 1944, p. 198.

Popa, Ioan, *Dimensiuni etno-identitare și national-politice în spațiul școlar sud-transilvănean*, (*Dimensions ethno-national identity and politics in South Transylvanian school space*), Cluj Napoca, Argonaut, 2013, p. 37, 93 -97.

Voicu, Sebastian, *Problema culturalizării maselor* (*The problem enlightenment of the masses*). În *Transylvania* 59, no. January 1928, p. 1-6.

cursuri despre istoria țării și personalitățile istorice
Programa oficială care era folosită de Asociațiune în școlile pe care le organiza pentru țărani conform lui Gheorghe Preda, *Activitatea Astrei în 25 de ani de la Unire*, apărută în Sibiu, la Editura Astra.

Fig 1. Eugen Hulea, *ASTRA, istoric, organizare, activitate, statute și regulamente*.

Programa Asociațiunii folosită în predarea cursurilor în școlile pentru țărani între anii 1936 - 1946

Printre noțiunile predate, amintim:
cursurile despre agricultură,
cursuri care priveau creșterea și îngrijirea animalelor domestice mari și mici, existente în gospodăria țărănească;
cursuri despre stupărit și apicultură;
cursuri despre igiena proprie și a locuințelor,
cursuri despre înființarea, întreținerea și cultivarea livezilor,
cursuri despre constituția țării și diferitele legi uzuale;
cursuri despre cooperatie, avem în vedere, frizeria, coafatul, brutăria, cofetăria, alimentația publică;
cursuri de propaganda culturală,
cursuri de cântece, voie bună și educație fizică,
cursuri despre aptitudinile și deprinderile religioase.
cursuri de cunoștințele generale despre lume și știință,

